

Néhány mondatban

Nem ajánlásra gondoltam, amikor néhány mondattal idetolakodtam a kötet dolgozatainak élére. Az ajánlást/ajánlásokat és bármi más erre utaló konvenciót, megszokást kerülni szeretnék, hiszen az túl hivatalosnak tűnik, sőt egyenesen bürokratikus hozzáállásnak. Bármennyire fennkölt, és/vagy sablonmentes kívánok lenni, bizonyos konvencióktól mégsem tudok megszabadulni.

Miről is van szó, pontosabban mit kell itt szóvá tennem néhány mondatban, immár tényleg a konvencióktól sem mentesen? Elsőször is azt, hogy a kötet szerzőit nincs miért ajánlanom, hiszen már bizonyítottak: ebben az esztendőben ez a második (az első a „Kisebbségsszociológia” című) tanulmánykötetük, amely a nyilvánosságnak, a szakmai nyilvánosságnak szól, nem rejtett szándékuk az elismertetés, tudományos pályájuk megalapozása. Az ez irányában tett további lépéseikről beszélnek a kötetben szereplő szövegeik. Vállalkozásuk mögött szorgalmas, tudatos, kemény, esetenként az élet örömet (szabadidő, szórakozás stb.) megtagadó életvitel húzódik. Ennek ellenére vidámak, s azok is lehetnek, hiszen egyetemi éveiket tartalmas céltudatossággal tették jelentésselivé/ jelentőségteljessé. Példát adtak. S egyben elégtétellel is szolgáltak annak a szakmai közösségnek (a szociológiai tanszék oktatóinak), amelynek egyik fő törekvése az évek során megszerzett tudás megmutatása. S ennek útja/módja a sok-sok apró, a kívülálló számára láthatatlan munka – most látható – eredményének a demonstrálása.

A dolgoknak, a történeteknek azonban vannak előzményei: a kötetben szereplő dolgozatok a szakmai nyilvánosság előtt először az OTDK 2003. évi rendezvényén méretettek meg, az ott elért siker valamennyiünk számára megnyugtató volt. Visszafogottan ugyan, de a „Végre!” szóval nyugtáztuk: *Nagy Terézia* első, *Héjjas Barbara* második, *Szűcs Norbert* harmadik, *Nagy Gábor Dániel pedig* különdíjban részesült. Ezek a díjazott dolgozatok olvashatók a kötetben. Időközben, mint már említettem, a dolgoknak voltak/vannak előzményeik és következményeik. Mire gondolok? Arra, hogy *Nagy Gábor* és *Szűcs Norbert* ma már PhD-program hallgatója. Őket hasonló szándékkal követi *Nagy Teréz* és *Héjjas Barbara*, akik most fejezték be egyetemi tanulmányaikat. Tehát ezek a következmények, de melyek az előzmények, amiket immár másodszor hozok szóba?

Tapasztalatom szerint a legfontosabb – s ezt már többször, több helyen is szóvá tettem – a „Szeged-vizsgálatok” (*Felek György*) módszertani terep-
gyakorlat szervessé tétele a szociológiai képzésben. Túlzás nélkül: ez
olyan alap, amely nélkül, s ezzel – gondolom – a kötet szerzői is egyetér-
tenek, az OTDK eredmények, és annak folyamányaként az itt szereplő
szövegek sem láthattak volna napvilágot. Mindez ma már objektivitás, in-
tézmenyes kontextus, amely nélkül nem létezhet szociológiai képzés. A
másik előzmény, pontosabban immár adottság a „kis műhelyek” megléte
az SZTE Szociológia Tanszéken, egy-egy kolléga (*Felek György, Utasi Ág-
nes, Pászka Imre, Lencsés Gyula, Rácz Attila, Lőrinczi János, Balog Iván, Ka-
tona Péter*) vezetésével, de az évfolyamok soraiból, mindig be-betekint
egy-két, a „gyártási technológiákra” kíváncsi inas jelölt is, aki vagy ott ra-
gad, vagy továbbáll. Végülis ez az élet rendje. A kötet szerzői, láthatóan,
a „kis műhelyek” egyik-másikában tanonckodtak, de van aki közülük
több „műhelyben” is inaskodott, ami csak hasznára vált.

Ezek a „tények” immár konvencionálisak. Hadd szóljak néhány szót
végezetül a kötet címről is! A „látóhatár mögött” kifejezés jelentése,
pontosabban jelentésadása, a szerzők szándéka szerint is arra a társadalmi
mezőre utal, amit a hétköznapiak teendőitől is leterhelve nemigen látunk,
vagy éppen nem akarunk észrevenni. A társadalom peremén elő egyének,
csoportok állapotairól, világlátásáról van szó, azokról akik látóhatárunkon
kívül esnek, amögött vannak. A mögött szó nem arra utal, hogy nem lát-
juk őket, mert valami eltakarja őket, hanem arra, hogy látóhatárunk szán-
dékosan és/vagy ösztönösen csak egy olyan teret pásztáz be, amelyet lát-
ni kívánunk/akarunk, amit nem óhajtunk észrevenni, attól elfordítjuk te-
kintetünket. Nem szívesen fordítjuk tekintetünket olyan tények felé,
amelyek nem illeszkednek saját társadalmi pozícióinkhoz, környezetünk
és dolgaink jó vagy rossz fejleményeinek magyarázatára és saját haszná-
latra gyártott kis ideológiáinkba, még ha azok a tények nyilvánvalók is.
A szülők túlnyomó többsége például együtt él gyermekeivel, de vajon
túlnyomó többségük tudja-e, hogy gyerekeik mit gondolnak a világról,
hogyan látják jelenválóságukat és jövőjüket? Bármennyire triviálisnak tű-
nik a kérdés ilyenén felvetése, mégis elgondolkodtató. Elgondolkodtató
az is, hogyan látjuk a cselédsors újabb formáját, igaz most már nem annyira
staferung megszerzése a lényeg, de most is a pallérozottság és a
nyelvtanulás a fő motiváció. A kérdés az, hogy esetükben milyen a kiszol-
gáltatottság mértéke. Tudjuk azt, hogy nagy, s erről nem óhajtunk be-
szélni. Vagy csak a statisztikai adatok számsorait vesszük tudomásul. Vagy

ott van a pártokat választó közönség, mely kiszámíthatatlan. Vannak még jócskán mögöttes, úgymond marginalizált csoportok, akikkel lépten-nyomon találkozunk, akiket az urbánus terek megszokott látványához tartozónak tartunk, úgy mint nagyanyánk árvácskáit. Nos, ehhez és más hasonló „mögöttes”, a többség által nem látni vélt kérdéseket tesznek fel maguknak szerzők, s azokra keresik a válaszokat, s mindezt az ember bonyolult társadalmi léthelyzeteiből próbálják részben megválaszolni, részben rögzíteni, minden esetben az empirikus kutatásaik eredményeire alapozva.

A szerkesztő

